

BELPAIRE, Marie-Elisabeth, essayiste en kunstbeschermerster (Antwerpen 31 januari 1853 - Antwerpen 9 juni 1948).

Van moederszijde behoorde zij tot de aristocratische Frans sprekende familie Teichmann. Zij was

kleindochter van gouverneur T. Teichmann en nicht van Constance Teichmann.

Grootvader Teichmann was onder Leopold I gouverneur van de provincie Antwerpen geweest en zo geraakten de Teichmanns bevriend met vele vooraanstaande Antwerpse kunstenaars, waaronder ook de letterkundigen Conscience, De Laet en Van Beers. Vooral de laatste twee zijn het geweest die reeds vóór 1870 via de letterkunde juffrouw Belpaires belangstelling hadden gewonnen voor de Vlaamse problemen. Door haar tante Constance Teichmann maakte Marie-Elisabeth Belpaire ook kennis met de musici Benoit en Tinel en aan deze Constance had zij waarschijnlijk niet alleen haar belangstelling voor sociale problemen te danken, maar ook haar generositeit tegenover de Vlaamse kunst. Haar eerste belangrijke verwezenlijking was de kring Eigen Leven, die in 1898 op haar initiatief werd opgericht en waarvan de leden zich tot cubbel doel hadden gesteld de V.B. en de bestaande Vlaamse organisaties nieuw leven in te blazen en er eveneens voor te zorgen, dat de V.B. in wezen katholiek zou blijven. Door de inspanningen van Eigen Leven en door de financiële hulp van juffrouw Belpaire werd in 1900 de oprichting van het grote Vlaamse katholieke tijdschrift Dietsche Warande en Belfort mogelijk. Intussen hield ook de vernederlandsing van het onderwijs haar aandacht gaande en hierover ontstond in 1906 een eerste meningsverschil met Mgr. Mercier. In 1909 kwam het dan tot een werkelijk conflict met de kardinaal naar aanleiding van haar handtekening onder het betoogschrift Coremans' Wet en Hunne Hoogwaardigheden de Bisschoppen van België.

Hoewel zij diepgelovig was en verre van extreem flamingant, hoewel zij een beetje ondoordacht haar handtekening geplaatst had er slechts door alfabetisch toeval aan het hoofd der ontevreden was

*M.E. Belpaire en koningin Elisabeth
in de Hogeschool voor Vrouwen te Antwerpen (1933).*

komen te staan, beet zij kranig van zich af, toen de kardinaal haar over dit alles verwijten maakte en bleef zij de Vlaamse eisen in verband met het onderwijs verdedigen. Jaren voor de vernederlandsing van het middelbaar onderwijs stichtte zij te Ant-

werpen in 1912 een eerste Vlaamse middelbare school voor meisjes: de St.-Lutgardisschool. Onmiddellijk na de Eerste Wereldoorlog, in 1919, zou juffrouw Belpaire de kroon zetten op haar verwezenlijkingen in verband met het onderwijs, toen zij de oprichting mogelijk maakte van de Katholieke Vlaamse Hogeschool voor Vrouwen. Ook de Vlaamse muziek bleef haar intussen interesseren en ook op dit domein trad zij als mecenas op. Als belangrijkste prestatie dient hier de oprichting te worden vermeld van het Vlaams Kwartet (1904), dat dank zij haar financiële hulp bleef bestaan tot in de Tweede Wereldoorlog.

Gedurende de Eerste Wereldoorlog verbleef juffrouw Belpaire in De Panne. Daar was zij de bezielster van het dagblad *De Belgische Standaard*, waarin zij wel bepaalde Vlaamse grieven in verband met het taalgebruik in het leger naar voren bracht, maar toch voortdurend de Belgen tot eenheid oppiep. Zo kwam het dan ook vaak tot meningsverschillen met de minder gematigden zoals Verschaeve en met de mensen van *Ons Vaderland*. Haar villa in De Panne werd het verzamelcentrum van vele jonge Vlaamse intellectuelen en kunstenaars; zo waren bijvoorbeeld August van Cauwelaert, Joe English en juffrouw Belpaires familielid Georges van Severen graag geziene gasten op *Swiss Cottage*. Juffrouw Belpaire geraakte ook bevriend met andere meer gematigde flaminganten, zoals de ministers Pouillet en Van de Vyvere, die een beschermende hand boven haar dagblad hielden en door wie zij anderzijds in staat werd gesteld de Vlaamse grieven direct tot bij de regering en het hof te laten doordringen. Achter de IJzer spande zij zich ook in om de Vlaamse soldaten gezonde ontspanning te bezorgen (zo ontstonden de *Werken van de Belgische Standaard*) en zij stelde alles in het werk om de kunstenaars-militairen te steunen via de organisatie *Kunst aan den IJzer*.

Na de oorlog bleef zij in contact met Pouillet en Van de Vyvere, haar houding bleef gematigd en unitaristisch, maar dit belette toch niet dat zij herhaaldelijk en scherp protest aantekende, vooral in haar brieven aan koningin Elisabeth, tegen de misstanden waarvan de Vlamingen het slachtoffer bleven. In 1919 werd zij benoemd tot briefwisselend lid en in 1922 tot werkend lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde. Na 1930 trok de bijna tachtigjarige vrouw zich meer en meer uit het Vlaamse openbare leven terug. Zij voltooide nog enkele boeken zoals *De Families Teichmann en Belpaire*, dat hier dient te worden vermeld om het beeld dat het geeft van het Antwerpen van de negentiende eeuw, ook op politiek gebied.

Vermeldenswaard is ten slotte ook nog de rol die Marie-Elisabeth Belpaire heeft gespeeld in de ontwikkelings- en ontvoogdingsstrijd van de Vlaamse vrouw, vooral door haar *Constance-Teichmannbond* (1912).

WERKEN: Artikelen in *Dietsche Warande en Belfort* (1900-). Boeken: *De vier wondere jaren* (1920); *De Families Teichmann en Belpaire*, 3 dln. (1925-'34); *Gestalten in 't Verleden* (1947, autobiografie).

LITERATUUR: B. Roose, *De Wijze Vrouw van Vlaanderen* (1948); - D. Vansina, *Verschaeve getuigt* (1955); - P. Hildebrand, *De Belgische Standaard* (1957); - A. Westerlinck, *De betekenis van Marie-Elisabeth Belpaire*, in *Wandelen al peinzend* (1960); - J. Persyn, *De wording van het tijdschrift Dietsche Warande en Belfort en zijn ontwikkeling onder de redactie van Em. Vliebergh en Jul. Persyn* (1963); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de*

Vlaamse Gedachte, IV (1965); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar
Vlaamse Beweging 1914/1939*, I (1969). LUDO HELSEN